

Cūkkopības nozares analīze

Eksperta ziņojums

2011. gads

Sagatavoja: Latvijas cūku audzētāju asociācija

SATURS

Nozares raksturojums	2
Cūkkopības nozares problēmas	9
Nozares attīstības mērķi	11
Citu nozaru ietekme	13
Nepieciešamās atbalsts nozarei	13
Kopsavilkums par situāciju nozarē	13

Nozares raksturojums

Cūkkopības nozare saražo 8% no kopējās lauksaimniecības produkcijas Latvijā.
Svaigas cūkgaļas eksports 2010. gadā bija 2,1 miliona latu vērtībā. (pēc ZM informācijas)

Saražota cūkgaļa pa gadiem Latvijā

Kautsvarā (tūkst. t.)

Pēc CSP datiem

Gads	t.tonnas	Gads	t.tonnas	Gads	t.tonnas
1996	39,5	2001	31,6	2006	37,8
1997	37,1	2002	35,9	2007	40,4
1998	36,5	2003	36,9	2008	40,7
1999	34,6	2004	36,8	2009	38,8
2000	31,5	2005	38,5	2010	37,2

Uz vienu iedzīvotāju saražota cūkgaļa un patēriņš vidēji uz iedzīvotāju

Pēc CSP datiem

Gads	Saražots	vid. patēriņš	Gads	Saražots	Vid. patēriņš
2002	15kg	17,27kg	2007	18kg	21,61kg
2003	16kg	18,65kg	2008	18kg	21,70kg
2004	16kg	18,99kg	2009	17kg	17,99kg
2005	17kg	21,44kg	2010	17kg	22,01kg

- Latvijas cūku audzētāji spēj saražot 77% no cūkgaļas patēriņa;
- Šobrīd Latvijas tirgū ir tikai aptuveni 60% Latvijā ražotas cūkgaļas.

2010. gadā uz Krieviju eksportētas 14,3tūkst. tonnu kaušanai paredzētas dzīvas cūkas. (Jeb 130 tūkst. dzīvnieku, jeb 5400 sivēnmāšu pēcnācēji (24 no vienas)).

2010. gadā uz Poliju eksportēti 48tūkst. sivēnu (jeb 2000 sivēnmāšu pēcnācēji).

Analizējot 2010. gada importa un eksporta datus nākas secināt, ka Latvija uz Krieviju (kaušanai paredzētās nobarotās cūkas) eksportē 5500 sivēnmāšu pēcnācējus, bet uz Poliju vismaz 2000 sivēnmāšu pēcnācējus sivēnu veidā. (tātad kopā eksportē 7,5 tūkst jeb 22,7% Latvijā esošo sivēnmāšu pēcnācējus). Savukārt Latvijā tiek ievests 29 tūkst. tonnas cūkgaļas gadā jeb 379 tūkst. dzīvnieku, kas ir 16 tūkst. sivēnmāšu pēcnācēji.

Cūku sektora informāciju par 2010. gadu un 2011. gada pirmo pusgadu

1) Latvijas kautuvju iepirkto cūku apjoms:

	01.01.-31.12.2010.	01.01.-01.07.2011.
Kautuvēs nokauto cūku skaits	339 874	161 966
t.sk. imports no citām valstīm (kautuves neuzrāda, no kuras valsts ievēd)	22 412	4910
Cūku imports no citām valstīm, audzēšanai:		
Lietuva	2046	
Polija	506	
Dānija	2	
Igaunija	6	3

Avots: Lauksaimniecības datu centrs

2) Sadales un pārstrādes uzņēmumu iepirktais cūkgaļas apjomi (t.sk. pa izcelsmes valstīm) – šāda informācija LDC un arī ZM nav pieejama.

3) Dzīvu cūku eksports, imports:

Eksports 01.01.2010.- 31.12.2010.	
Valsts	Skaitis
Krievija	85227
Lietuva	2810
Moldova	800
Polija	58014
Kopā 2010.gadā	146851

Eksports 01.01.2011.- 01.07.2011.	
Valsts	Skaitis
Krievija	50964
Lietuva	570
Polija	27393
Kopā 2011.gadā	78927

Imports 01.01.2010.- 31.12.2010.	
Valsts	Skaitis
Lietuva	2046
Polija	506

Avots: Lauksaimniecības datu centrs

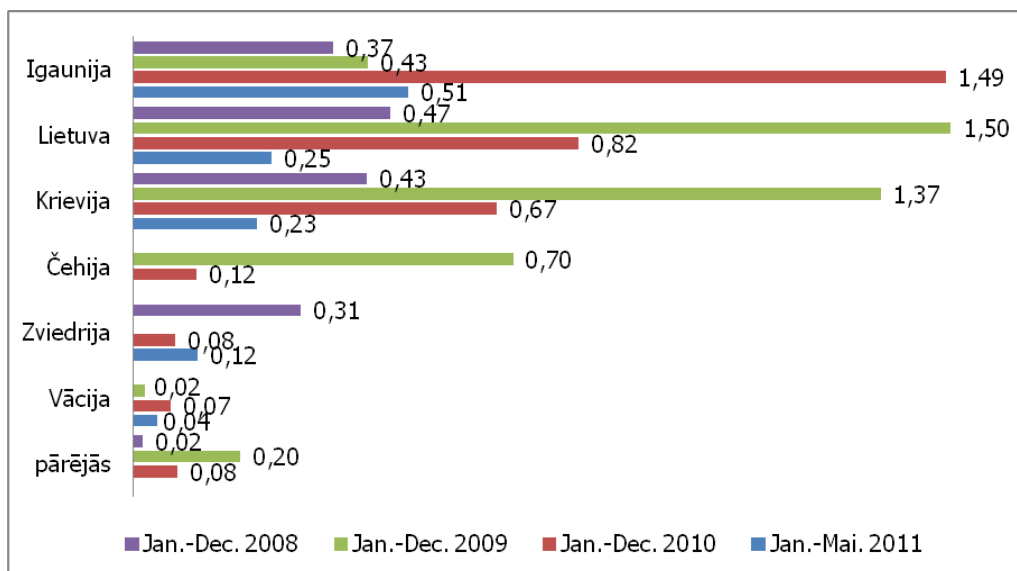
4) Cūkgaļas eksports, imports.

Dzīvu cūku imports, tūkst. t	Polija	Lietuva	Igaunij a	Pārējās valstis
2010.	3,69	1,65	0,00	0,04
2011.g. (janv.-maijs)	2,13	0,10	0,00	0,00

Dzīvu cūku eksports, tūkst. t	Krievija	Lietuva	Polija	Dānija	Pārējās valstis
2010.	14,29	1,59	1,53	0,25	0,24
2011.g. (janv.-maijs)	6,85	0,65	0,48	0,26	0,00

Avots: Lauksaimniecības datu centrs

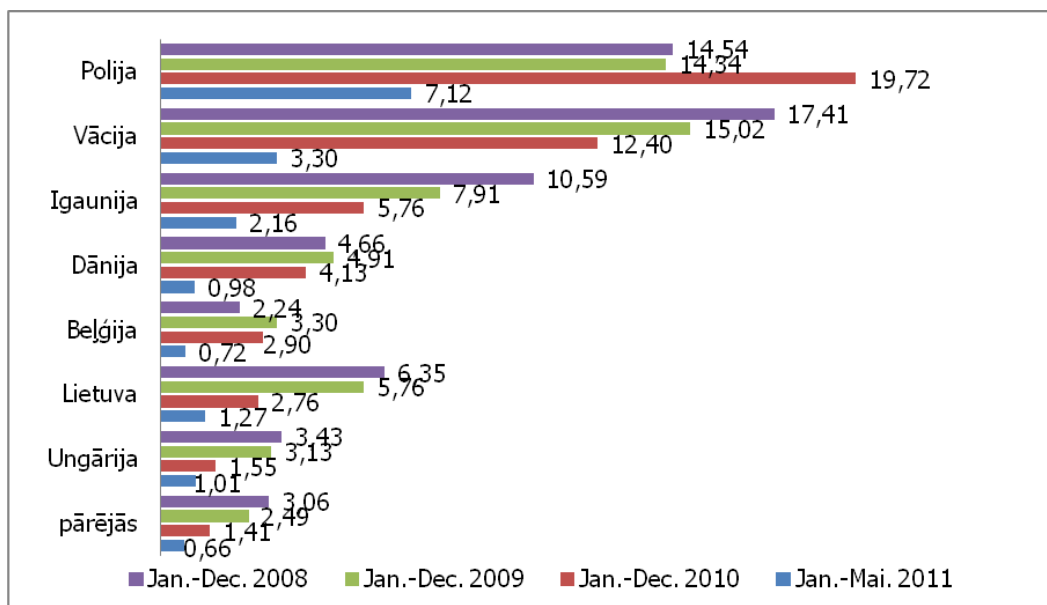
Kopā 2010.gadā eksportēts par 3,3 milj. EUR (1,7 tūkst. t)

1.attēls. Svaigas, atdzesētas vai saldētas cūkgaļas eksports, milj.EUR

Avots: Eurostat

Kopā 2010.gadā importēts par 50,6 milj. EUR (32 tūkst. t)

2.attēls. Svaigas, atdzesētas vai saldētas cūkgaļas imports, milj.EUR

Avots: Eurostat

Situācija nozarē

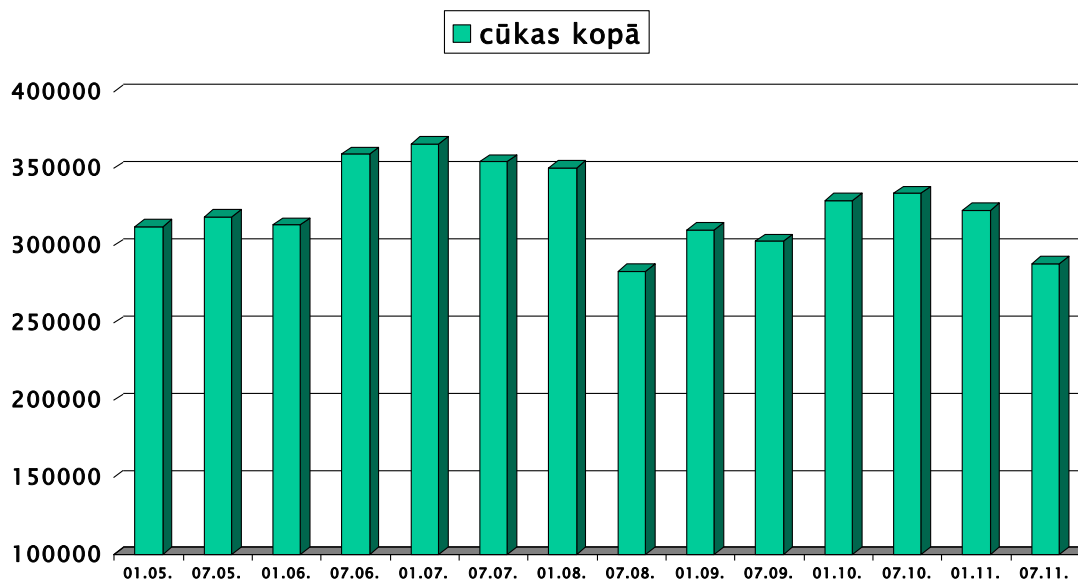
- Latvijā šobrīd 2472 saimniecības, kurās ir cūkas (pēc LDC datiem);
- Kopējais cūku skaits Latvijā 288566 (pēc LDC datiem);
- 72 cūku ganāmpulki, ar 200 un vairāk cūkām;
- Turpinās lielo saimniecību koncentrācija un mazo fermu skaita samazināšanās;
- Latvijā šobrīd 7 novadi un 116 pagasti, kuros vairs nav reģistrētu cūku (pēc LDC datiem).

Cūku skaits Latvijā

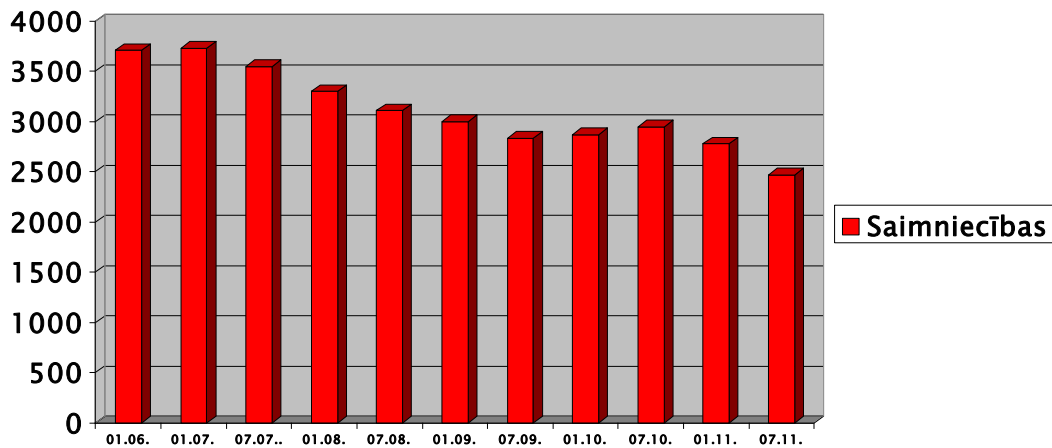
Datums	cūkas kopā	Sivēnmātes	Saimniecības
1.07.2011.	288566	26944	2472
1.01.2011.	323087	31768	2778
1.07.2010.	334006	32999	2949
1.01.2010.	329508	31461	2869
1.07.2009.	302918	30301	2836
1.01.2009.	310414	28647	2998
1.07.2008.	283665	25731	3110
1.01.2008.	350595	32965	3301
1.07.2007.	354520	34102	3551
/1.01.2007.	365878	33643	3734
1.07.2006.	359429	32871	
1.01.2006.	313362	29057	
1.07.2005.	318820	28533	

Avots: Lauksaimniecības datu centrs

Cūku skaits Latvijā

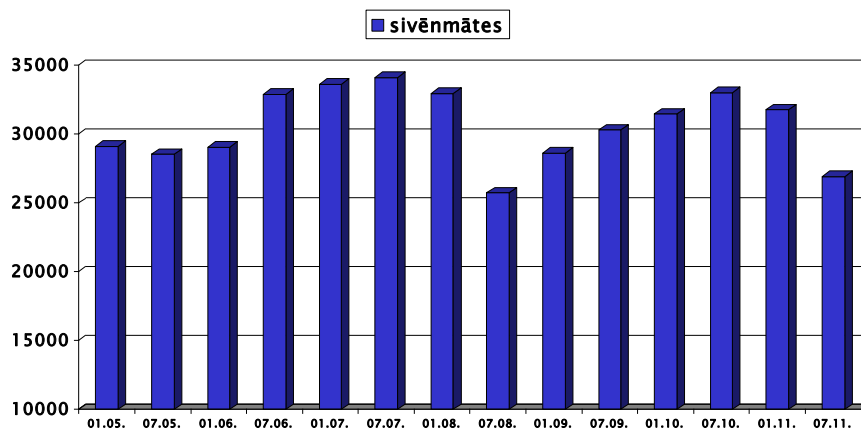

Saimniecību skaits, kurās ir cūkas

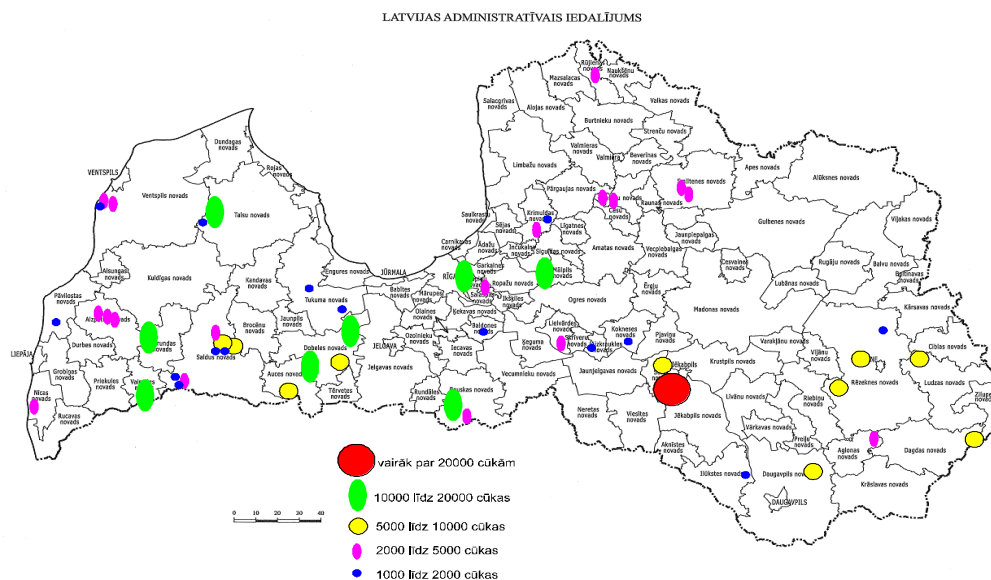

Avots: Lauksaimniecības datu centrs

Sivēnmāšu skaits Latvijā

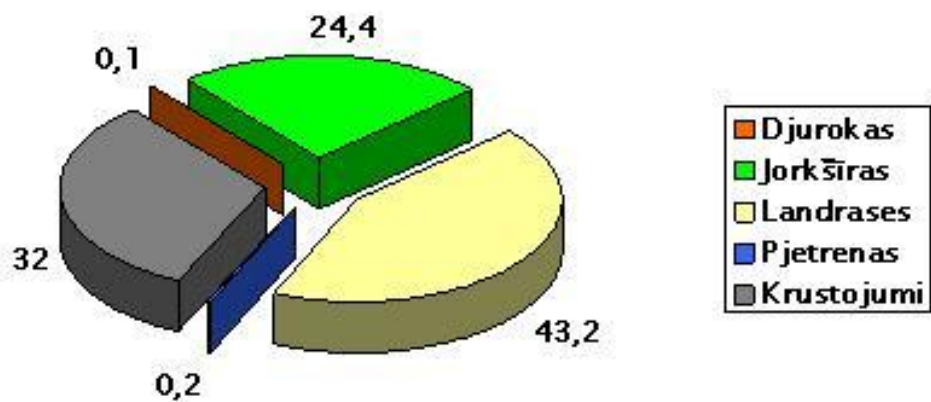
Lielāko cūku novietņu izvietojums Latvijā

LATVIJĀ AUDZĒTO CŪKU SADALĪJUMS PA ŠĶIRNĒM

Šķirne	Pārraudzībā				Šķirnes saimniecības			
	Sivēnmātes		Kuiji		Sivēnmātes		Kuiji	
	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%	Skaitis	%
Djurokas	14	0,1	26	9,8	13	0,3	9	5,3
Jorkšīras	3273	22,5	49	18,6	1544	29,9	39	22,9
Krustojumi	5315	36,5	66	25,0	1003	19,4	27	15,9
Landrases	5927	40,7	93	35,2	2596	50,2	82	48,2
Pjetrenas	27	0,2	30	11,4	16	0,3	13	7,6
Kopā	14556	100	264	100	5172	100	170	100

LATVIJĀ PĀRRAUDZĪBĀ ESOŠO CŪKU SADALĪJUMS PA ŠĶIRNĒM

Cūkkopības nozares problēmas

1. Latvijas cūkgaļas ražotāju konkurētspēja ar vecajām Eiropas Savienības dalībvalstīm:

- Latvijas zemnieki saņem krietni zemākus ES tiešos maksājumus, pie kam Latvija ģeogrāfiski neatrodas izcili labvēlīgā apvidū, veģetācijas periods ir samērā īss, tāpēc graudaugu ražas un ieguldījums to iegūšanai nekad nebūs vienāds ar valstīm, kur veģetācijas periods ir garāks.

2. Resursu cenas:

- Cūkkopības nozare joprojām atrodas smagā situācijā sakarā ar graudu cenu pieaugumu un izdzīvo tās saimniecības, kurām ir savi lopbarības graudi, vai kautuves un mazumtirdzniecība. Saimniecībām, kurām nepietiek savi graudi vai tos neaudzē, jāpērķ pa tirgus cenām, kas jau no 2011.gada janvāra ir nesamērīgi augstas pret cūku realizācijas cenām; (skatīt pielikumu nr.1)
- Latvija atrodas nosacīti Eiropas nomalē un mazie apjomi, attālums no loģistikas centriem sadārdzina barības izejvielas (soja, zivju milti, minerālvielu koncentrāti) rezultātā ražošanas pašizmaksa sadārdzinās par 10 - 20 EUR uz tonnu.

3. Realizācijas cenas un samaksas termiņi:

- Realizācijas cenas ļoti svārstīgas gan vietējā tirgū, kas ir atkarīga no cenas citās Eiropas valstīs, gan eksportējot uz Krieviju, kur cena atkarīga no rubļa un eiro svārstībām (šobrīd izdevīgāk eksportēt uz Krieviju);
- Kautuvju norēķinu termiņi ar saimniecībām pat līdz 90 dienām, PVN atmaksas kavēšanās (ja realizē cūkas uz Krieviju caur LPKS „Baltijas Bekons”), kas būtiski ietekmē naudas plūsmu uzņēmumā.

4. Finansējuma trūkums:

- Vēsturiski Latvijā ir izveidojusies situācija, ka lielākā daļa fermu ir mantotas no kopsaimniecības laikiem ar tur esošo infrastruktūru un izvietojumu, kā arī tika privatizētas bez lauksaimniecībā izmantojamās zemes.
- Trūkst finansējuma, lai modernizētu ražošanu, iegādātos lauksaimniecībā izmantojamo zemi. Banku kredīta speciālisti nozari uzskata par ļoti riskantu un šobrīd atsakās kreditēt.

5. Lielas pieskaitāmās ražošanas izmaksas:

- Dzīvnieku liķu savākšanu veic uzņēmums- monopolists, kura pakalpojumi ir obligāti. Tas sastāda 86 LVL par tonnu .
- Mēslu glabāšana 7 mēnešus un izvešana uz klienta l/s zemēm ar savu transportu un pilnas cenas degvielu. (Ja nav sava lauksaimniecības zeme).

Graudu iepirkuma cenas lopbarībai un dzīvu cūku realizācijas cenas

Gads	2010	2011	2011
Mēnesis	Jūlijs	Janvāris	Septembris
Kvieši (Ls/t)	85 Ls/t	160 Ls/t	125Ls/t
Mieži (Ls/t)	75 Ls/t	142 Ls/t	130Ls/t
Barības pašizmaksas 100kg cūkas nobarošānai (Ls)vidēji	78 Ls	100 Ls	95 Ls
Realizācijas cena nododot cūku kautuvē (dzīvsvārā)	0,8-0,84 Ls/kg	0,7-0,74 Ls/kg	0,84- 0.88Ls/kg

Nozares attīstības mērķi

Vides jomā:

- Par sabiedrībā un vidē integrētu ražošanas attīstību.
Iestrādāt likumdošanas priekšlikumos normas, kas nosaka lauksaimniecības dzīvnieku relatīvo blīvumu konkrētā teritorijā (piemēram: 15000 cūku 3 km rādiusā);
- Pozitīva sabiedriskā viedokļa veidošana par Latvijas cūkgaļas ražotājiem un pašu produktu. Kā, piemēram, sadarbība ar gaļas pārstrādātājiem kopīgi īstenojot projektu “Lauksaimniecības produktu informēšanas un veicināšanas sistēma”. Kas paredz daļību nacionālajā pārtikas kvalitātes shēmā, kur visi ražošanas posmi ir izsekojami un vērš patērētāju uzmanību uz produkta kvalitāti, nekaitīgumu, uzturvērtību un veselīgumu. Ievērotiem dzīvnieku labturības standartiem un vides aizsardzības prasībām saimniecībā.

Likumdošana :

- Sistemātisks darbs ar likumu izstrādātājiem: nodokļu politika (samazinātais PVN pārtikai, subsīdiju aplikšana ar nodokļiem, darba, spēka nodokļu apmērs u.t.t.), ar konstruktīviem priekšlikumiem piedalīties nozares darbību regulējošo normatīvo aktu izstrādāšanā, labošanā.(ciltsdarba likums, dzīvnieku apzīmēšana turēšana u.t.t)

Tirdzniecība:

- **Latvijas tirgū** - palielināt par 5% Latvijā ražotas gaļas patēriņu.
Pēc dažādiem datiem Latvija nodrošina sevi 50 -60% apmērā no cūkgaļas vajadzības. Šāda situācija ir jau ilgāku laika posmu. Katras valsts mērķis ir pašpatēriņa nodrošinājums;
- **Eksports** - Panākt Latvijā ražotas cūkgaļas atpazīstamību un pārdošanas apjomu palielināšanos Krievijā , kā arī Eiropā.
Par Latvijas cūkkopības saimniecībās izaudzēto nobarojamo cūku gaļas kvalitāti ir labas atsauksmes gan no vietējiem gaļas pārstrādātājiem, gan Krievijas, uz kuriem notiek dzīvū cūku eksports;
- Izveidot un ieviest dzīvē savu unikālu LCAA piederošu cūkgaļas zīmolu.
Ideja ir par sava zīmola reģistrāciju, kas pircējam skaidri pateiktu – dzimis, audzis, pārstrādāts Latvijā;
- Izveidotā cūkaudzētāju kooperatīva ietekmes palielināšana.
Pirms diviem gadiem 9 cūku audzēšanas saimniecības nolēma izveidot lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvu, kura mērķis ir organizēti pārdot Latvijas cūku audzētāju produkciju. Darbības koordinācijai tirgus veidošanā.

Ciltsdarbs

- **Saglabāt esošo genofondu:**

Visus gadus kopš Latvijas neatkarības atgūšanas cūkkopības selekcijas organizācijas ir mērķtiecīgi strādājušas pie tā, lai varētu piedāvāt patērētājiem kvalitatīvu gaļu ar izcilām garšas īpašībām. Tas panākts ar vietējo ģenētiku, kura nedaudz uzlabota ar Skandināvu ģenētiku. Šobrīd Latvijā, 13 šķirnes saimniecības. Kopējais sivēnmāšu skaits 5172, no kurām mātes šķirnes: Landrases šķirne un Jorkšīras šķirne, ļoti neliels skaits sivēnmāšu Tēva šķirnes Pjetrenes un Djuroka sivēnmātes.

Sliktāk veicies Latvijas Baltās cūku šķirnes saglabāšanu, kas ir Latvijā iekļauta ģenētisko resursu saglabāšanas programmā. (infekcijas slimības ganāmpulkā, mazais pieprasījums tirgū pēc šādas cūkgaļas). 2007.gadā Latvijas Baltās šķirnes cūku populācijā, kas atbilst ģenētisko resursu prasībām, bija 532 iekļauti dzīvnieki. Palikušas tikai 3 saimniecības ar 66 dzīvniekiem;

- Vienotas cūku selekcijas datu uzskaites programmas ieviešanā.

Latvijā ir izveidota datu uzskaites datorprogramma ”Seleks C” kura no 2012.gada. 1. janvāra darbosies „onlain” režīmā. Ar šo programmu strādā ne tikai visas šķirnes saimniecības, bet arī cūku pārraudzības saimniecības tādējādi nodrošinot atgriezenisko saiti ar šķirnes saimniecībām no kurām iepirkta vaisla cūciņas un kuilīši.

Izglītība:

- Sadarboties ar citām lauksaimnieku organizācijām un valsts institūcijām vidējā posma lauksaimniecības speciālistu apmācībā un prakses vietu nodrošināšanā cūkkopības saimniecībās. Mērķa stipendiju piešķiršana lauksaimniecību studējošiem jauniešiem, lai motivētu studentu pēc studiju beigšanas doties strādāt uz stipendijas piešķirēja lauksaimniecības uzņēmumu.
- Kvalifikācijas celšanas un praktisko semināru rīkošana cūku audzētājiem.

Citu nozaru ietekme

- Graudkopība ir cieši saistīta ar lopkopību un otrādi. Lopu barošanai ir nepieciešami graudi, bet graudu audzēšanā dzīvnieku mēsli, kas samazina lauku mēslošanas izmaksas. 70% no izmaksām cūkkopībā, sastāda barības izmaksas, kur viena no galvenajām izejvielām ir graudi;
- Sadarbība ar cūku uzpircējiem – kautuvēm un gaļas pārstrādātājiem. Norēķinu termiņi ar saimniecībām pat līdz 90 dienām, kas būtiski ietekmē naudas plūsmu. Kopš Latvijas neatkarības atgūšanas cūku audzēšanas uzņēmumi likvidētajās un bankrotējušās kautuvēs ir pazaudējuši aptuveni 4 miljonus LVL;
- Latvijā ir izveidojusies situācija, kad cūkgaļas sadārdzinājums veidojas arī uz lielo pieskaitām izmaksu rēķina kautuvēs (PVD pakalpojumi, Ražošanas atkritumu utilizētāja monopola ”Reneta”);
- Nonākot gala produktam – gaļai un tās izstrādājumiem veikalu vitrīnās tās sākuma izcelsme kļūst zināmā mērā „anonīma”. Šobrīd ir iestrādes ar lielajiem veikalu tīkliem par Latvijā ražotas gaļas atpazīstamības veicināšanu un izcelšanu. Kur ļoti, noderētu sava cūkgaļas ražotāju preču zīme;
- Perspektīvā sadarbība ar biogāzes ražotājiem (vai pie lielajām fermām celt pašiem ar ES fondu atbalstu) tādējādi samazinot smakas no mēslu krātuvēm un radot pievienoto vērtību – siltumu un enerģiju;
- Nepieciešama sadarbība ar dažāda līmeņa lauksaimniecības skolām, jo akūti trūkst speciālisti ar zināšanām un vēlmi strādāt lauksaimniecības uzņēmumos praktiski (zootehniķi, veterinārārsti, agronomi, mehāniķi).

Nepieciešamās atbalsts nozarei

- Vienlīdzīgāki ES tiešie maksājumi ar citām Eiropas Savienības dalībvalstīm;
- nacionālās subsīdijas ciltsdarbam;
- Kopējā valsts lauksaimniecības politika, kas būtu vērsta uz gaļas nozares attīstību.

Kopsavilkums par situāciju nozarē

- Latvijā turpina samazināties cūku skaits.
- Vērojama saimniecību koncentrācija un mazo fermu skaita samazināšanās.
- Samazinās saimniecību skaits, kuras nodarbojas ar cūkkopību.
- Latvijā ir novadi kur cūku vairs nav vispār.
- Latvijas cūku audzētāji spēj saražot 77% no cūkgaļas patēriņa.
- Šobrīd Latvijas tirgū ir tikai 60% Latvijā audzētas cūkgaļas.

Secinājums

- Cūkkopības nozares attīstību netieši virza produkcijas patērētāji un ekonomiskie nosacījumi;
- Latvijas cūkgaļas ražotāji ir spējīgi saražot patērētāju gaumei atbilstošu produkciju;
- Šādai situācijai turpinoties varam runāt par nozares iznīkšanu un Latvijas patērētāju pilnīgas atkarības no cūkgaļas importa, importētāju cenu diktāta.

Risinājumi nozares pastāvēšanai

- Nozarei labvēlīga kopējā valsts politika;
- Finansiālās iespējas nozares modernizācijai;
- Augstvērtīga genofonda saglabāšana;
- Caur citiem resursiem alternatīvi peļņas avoti. (biogāze)
- Lai saglabātu darba vietas laukos nozares daļēja pārstrukturizācija izmantojot ES fondu atbalstu.
(gaļas liellopu audzēšana, u.t.t)